

Katarzyna KATANA
Politechnika Śląska
Wydział Organizacji i Zarządzania
Katedra Stosowanych Nauk Społecznych
e-mail: katarzyna.katana@polsl.pl

ISTOTA JAKOŚCI ŻYCIA W KONCEPCJI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Streszczenie. Celem artykułu jest analiza zagadnienia jakości życia w koncepcji zrównoważonego rozwoju. W opracowaniu skupiono się na wyjaśnieniu, czym jest jakość życia, przedstawiono zarys koncepcji zrównoważonego rozwoju, a następnie odniesiono się do istoty jakości życia według tej koncepcji. Niniejsze rozważania mają charakter teoretyczny i stanowią przegląd literatury przedmiotu.

Słowa kluczowe: jakość życia, wskaźnik jakości życia, zrównoważony rozwój

ESSENCE OF QUALITY OF LIFE IN THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Summary. This article aims to analyze the issue of quality of life in the concept of sustainable development. The study focuses on explaining what is the quality of life and also presents an outline of the concept of sustainable development. Next, reference to the essence of the quality of life in the concept of sustainable development. These considerations are theoretical and provide an overview of the literature.

Keywords: quality of life, quality of life index, sustainable development

1. Wprowadzenie

Coraz szybszy rozwój technologiczny oraz rozwój gospodarczy wielu krajów wpłynął niezaprzeczalnie na ogromną degradację środowiska. Już w drugiej połowie XX wieku koncepcja zrównoważonego rozwoju zaczęła wywierać bardzo duży wpływ na

funkcjonowanie świata. Zakłada ona takie gospodarowanie nowymi, dostępnymi technologiami, aby nie doprowadzić do zniszczenia naturalnych ekosystemów. Teoria ta zmierza do stworzenia równowagi między postępem technologicznym, środowiskiem, w którym żyjemy, oraz życiem społecznym. Do dziś koncepcja zrównoważonego rozwoju cieszy się ogromnym zainteresowaniem wśród badaczy. Do niedawna rozważania na ten temat koncentrowały się głównie wokół zagadnień ekologicznych i próby ochrony przyrody dla przyszłych pokoleń. Jednak obecnie w kontekście zrównoważonego rozwoju pojawiły się też rozważania nad jakością życia.

2. Jakość życia w ujęciu interdyscyplinarnym

Jakość życia jest bardzo złożonym pojęciem, które odnosi się do wielu aspektów życia człowieka. Dlatego też tematyka z nią związana znajduje się w kręgu zainteresowań wielu dziedzin nauki.

Refleksje na ten temat pojawiły się już w starożytności. Rozważania nad potrzebą polepszenia życia człowieka spotkać można w pismach takich filozofów, jak Platon czy Arystoteles¹.

Jakością życia w naukach społecznych zaczęto interesować się w sytuacji, gdy uświadomiono sobie, iż warunki życia i pracy jednostek uległy znacznemu pogorszeniu, i to nie w krajach ubogich, lecz w krajach szybko rozwijających się². Pojęcie jakości życia po raz pierwszy pojawiło się w Stanach Zjednoczonych w latach sześćdziesiątych XX wieku. Było to wynikiem niezadowolenia z negatywnych skutków, jakie spowodował wzrost gospodarczy w tym okresie. Wzrost patologii społecznej, rozpad więzi międzyludzkich oraz zanieczyszczenie środowiska lokalnego to tylko niektóre procesy, które spowodowały, iż masowo zaczęto interesować się jakością życia ludzi i możliwościami jej poprawienia³.

Publikacja „The Quality of American Life” autorstwa A. Campbell, P.E. Converse oraz W.L. Rodgers spowodowała, iż zostali oni uznani za prekursorów wdrożenia pojęcia jakości życia do nauk społecznych⁴.

R. Kolman określa jakość życia jako stopień zaspokojenia potrzeb materialnych i duchowych, które przekładają się na poziom życia człowieka oraz społeczeństwa. Według

¹ Bera R.: Aksjologiczny sens pracy a poczucie jakości życia młodych emigrantów polskich. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2008, s. 55.

² Ibidem, s. 55.

³ Żemigala M.: Jakość w systemie zarządzania przedsiębiorstwem. Placet, Warszawa 2010, s. 9.

⁴ Kasprzak E.: Poczucie jakości życia pracowników realizujących różne wzory kariery zawodowej. Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2013, s. 45.

niego jakość życia jest poziomem oczekiwań satysfakcjonujących jednostkę wobec wymagań normalności, a także przewidywalność życia oraz działania w codziennych sytuacjach⁵.

T. Słaby definiuje jakość życia jako „stopień zaspokojenia potrzeb materialnych, odnoszący się do podstawowych w hierarchii potrzeb życia człowieka (potrzeb fizjologicznych)”. Według tego badacza „jakość życia zawiera te wszystkie elementy życia człowieka, które są związane z faktem istnienia człowieka, bycia kimś i odczuwania różnych stanów emocjonalnych, wpływających np. z faktu posiadania rodziny, kolegów i przyjaciół”⁶.

Zdaniem E. Skrzypek „jakość życia człowieka to suma jego starań, zmagania, walki toczony często z samym sobą, to umiejętność dokonywania trafnych wyborów, to także zdolność do kompromisów, to przede wszystkim umiejętność podejmowania decyzji i przyjmowania ich konsekwencji z całą odpowiedzialnością. To także jakość postrzegana przez otoczenie, przejawiająca się w tym, jak mieszkamy, jak się ubieramy, czym jeździmy, jak się odżywiamy, jak spędzamy czas wolny, jak odnosimy się do innych ludzi, czy otwarci jesteśmy na ludzkie problemy, itp. Innymi słowy jakość życia przekłada się na jakość jednostki ludzkiej”⁷.

Światowa Organizacja Zdrowia z kolei (World Health Organization) definiuje jakość życia jako indywidualny sposób postrzegania przez jednostki swych pozycji życiowych w kontekście kultury oraz systemu wartości, w których jednostki egzystują w powiązaniu z celami własnymi, oczekiwaniami i standardami. Jakość życia w definicji WHO to szeroko pojęta koncepcja, na którą składają się takie komponenty, jak: zdrowie fizyczne jednostki, stan psychiczny jednostki, relacje społeczne, stopień niezależności jednostki, a także stosunek jednostki do znaczących cech otaczającego środowiska⁸.

Czasem przyjmuje się, iż jakość życia określana jest przez dwie kategorie czynników, a mianowicie: warunki obiektywne oraz warunki subiektywne samopoczucia. Do pierwszej kategorii zaliczyć można warunki ekonomiczne oraz społeczne, natomiast do drugiej kategorii przekonania, odczucia, pragnienia oraz dążenia jednostki związane z wartościami egzystencjonalnymi⁹.

J. Rutkowski jest zdania, iż do czynników mających wpływ na jakość życia człowieka należą czynniki obiektywne oraz czynniki subiektywne. Do czynników obiektywnych zaliczył on między innymi:

- obiektywną rzeczywistość, w której żyje jednostka,
- strukturę społeczno-ekonomiczną oraz demograficzną danej populacji.

⁵ Kolman R.: Zespoły badawcze jakości życia. „Problemy Jakości”, nr 2, 2000, s. 2.

⁶ Róg S.: Jakość życia i warunki bytu. PWN, Warszawa 1992, s. 11.

⁷ Skrzypek E.: Ekonomiczne aspekty jakości życia. „Problemy Jakości”, nr 1, 2001, s. 8.

⁸ WHOQOL Group: Study protocol for the World Health Organization project to develop a quality of life assessment instrument. “Quality Life Research”, No. 2, 1993, p. 153-159.

⁹ Niedziółka A., Węglowska A.: Jakość życia mieszkańców obszarów wiejskich województwa małopolskiego, [w:] Knapik W., Kowalska M. (red.): Kapitał ludzki, kulturowy i społeczny a jakość życia mieszkańców obszarów wiejskich województwa małopolskiego. Eikon Plus, Warszawa 2011, s. 179.

Natomiast do czynników subiektywnych zaliczył między innymi:

- wartości oraz treści podkładane pod pojęcie zadowolenia z życia,
- oczekiwania,
- aspiracje,
- ocenę perspektyw oraz postrzeganie przeszłości,
- przyjmowane punkty odniesienia¹⁰.

Jakość życia w kategorii subiektywnej rozpatrywana była długi czas przez badaczy z kręgu socjologii. Jednakże od drugiej połowy XX wieku podejście subiektywne do jakości życia zaczęło odgrywać ważną rolę w naukach ekonomicznych. W tym czasie wielu ekonomistów zaczęło zastanawiać się nad tym, co oddziałuje na tzw. dobre i szczęśliwe życie jednostek¹¹.

W ujęciu ekonomicznym jakość życia rozpatrywana jest w trzech różnych ujęciach:

- tradycyjnym, który ogranicza zagadnienie jakości życia do jego materialnego wyposażenia,
- skrajnie spirytualistycznym, który podkreśla wymiar pozamaterialny pojęcia jakości życia objawiający się w głębokiej ekologii,
- połączeniu dwóch orientacji rozpatrywania zagadnienia jakości życia, a mianowicie kompleksowego, wieloaspektowego spojrzenia na jakość życia oraz spojrzenia funkcjonalnego; połączenie to ma na celu usunięcie ograniczeń i wprowadzenie wolności w rozpatrywaniu jakości życia¹².

Według A. Sompolskiej-Rzechuły pierwsze ujęcie obejmuje idee wdrażania koncepcji od neoklasycznej do koncepcji socjalistycznej. Do drugiej grupy zaliczyła ona koncepcje ekologiczne, religijne oraz społeczne wizje antyglobalistów. Natomiast trzecia grupa obejmuje koncepcje neoliberalne, a także ujęcie wolności i rozwoju A. Sena. Zdaniem A. Sompolskiej-Rzechuły koncepcja dobrobytu oraz jakości życia zaprezentowana przez A. Sena jest nowym spojrzeniem na tę problematykę¹³.

A. Sen jest zdania, iż na rozwój nie wpływa jedynie rynek, ale również na determinanty kulturowe. Uważa on, iż rozwój powinno się rozpatrywać w kategorii procesu poszerzania wolności, z której cieszą się jednostki. Zapewnienie pełnej wolności będzie możliwe po wyeliminowaniu podstawowych przyczyn zniewolenia, do których zalicza się między innymi ubóstwo, tyranie, małe możliwości gospodarowania, systematyczne represje społeczne, brak

¹⁰ Rutkowski J.: Jak badać jakość życia? „Wiadomości Statystyczne”, nr 5, 1988, s. 42.

¹¹ Wejnert B.: Problematyka subiektywnej i obiektywnej jakości życia w badaniach amerykańskich, [w:] Wachowiak A. (red.): Jak żyć? Wybrane problemy jakości życia. Fundacja „Humaniora”, Poznań 2001, s. 46.

¹² Becla A., Czaja S.: Problemy jakości życia i dobrobytu w teorii ekonomii (w kontekście badań A. Sena), [w:] Tomczyk-Tołkacz J. (red.): Jakość życia w perspektywie nauk humanistycznych, ekonomicznych i ekologii. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Jelenia Góra 2003, s. 133- 144.

¹³ Sompolska-Rzechuła A.: Jakość życia jako kategoria ekonomiczna. „Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis” *Oeconomica*, nr 301(71), 2013, s. 135.

zabezpieczenia socjalnego oraz nietolerancję i nadmierną ingerencję państwa totalitarnego. A. Sen w swych rozważaniach dokonał przeniesienia wolności na kategorie jakości życia. Jego zdaniem jakość życia tworzona jest pod wpływem pięciu podstawowych determinant:

- wolność polityczna, czyli klasyczny zestaw swobód, które stanowią podstawę działania współczesnej demokracji;
- możliwości ekonomiczne, którym odpowiadałyby prawa gospodarcze, będące gwarantem dostępu do zasobów ekonomicznych i regulacji warunków ich wymiany;
- możliwości społeczne, czyli instytucje edukacyjne oraz opieki zdrowotnej, które pełnią istotną rolę dla podmiotowości politycznej oraz gospodarczej;
- gwarancje jawności regulowane przez ustawę o dostępie do informacji publicznej oraz ustawę o zamówieniach publicznych, które podnoszą poziom zaufania w stosunkach międzyludzkich oraz mają przeciwdziałać korupcji;
- zabezpieczenia społeczne, które mają zapewniać sprawne funkcjonowanie bezpieczeństwa socjalnego w formie instytucji o trwałym charakterze, takim jak zasiłki dla bezrobotnych czy ubogich¹⁴.

Powyższy zarys jakości życia obrazuje, iż pojęcie to jest bardzo złożone i może być rozpatrywane pod wieloma aspektami, z tego też powodu nie należy dążyć do próby uniwersalnego wyjaśnienia, czym jest jakość życia.

3. Rozważania nad zrównoważonym rozwojem

Z języka angielskiego zagadnienie *sustainable development* w polskiej literaturze tłumaczone jest różnie i można spotkać się z określeniami takim jak: zrównoważony rozwój, trwały rozwój, rozwój samopodtrzymujący się oraz ekorozwój. Wszystkie te pojęcia różnią się między sobą pod względem zakresu oraz przedmiotu, jednakże przyświeca im wspólny cel, którym jest stworzenie procesu pozwalającego na dalszy rozwój ludzkości przy zachowaniu praw przyrody oraz społeczno-gospodarczych aspiracji zbiorowości ludzkiej¹⁵.

Zrównoważony rozwój to „rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń”¹⁶.

¹⁴ Sen A.: *Rozwój i wolność*. Zysk i S-ka, Warszawa 2002, s. 17-18, 25.

¹⁵ Skowroński A.: *Zrównoważony rozwój perspektywą dalszego postępu cywilizacyjnego*. „Problemy Ekorozwoju”, nr 2, 2006, s. 50.

¹⁶ Prawo ochrony środowiska, Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001, Dz.U. nr 62, poz. 627, s. 14.

H. Zabel definiuje teorię zrównoważonego rozwoju jako trwałą formę gospodarowania, ludzkiego współżycia, dzięki wyważonemu podejściu do ekologicznych, ekonomicznych oraz społecznych kryteriów stabilizujących i umożliwiających rozwój w celu ochrony dalszego życia dla odpowiedniej liczby pokoleń, na podstawie wewnątrzpokoleniowej oraz międzypokoleniowej sprawiedliwości, dzięki wykorzystaniu techniki spełniającej wymogi ekologiczne i społeczne¹⁷.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju przeważnie rozpatrywana jest w trzech zasadniczych ujęciach:

- koncepcja społeczno-ekonomiczna, która zakłada potrzebę zmian w systemie wartości człowieka;
- nowoczesny kierunek rozwoju gospodarczego przewidujący nowe zasoby organizacji oraz zarządzania gospodarką;
- nowo powstała dyscyplina naukowa¹⁸.

Ogólnie można przyjąć, iż koncepcja zrównoważonego rozwoju polega na dalszym rozwoju społeczno-gospodarczym, który nie będzie odbywał się kosztem życia przyszłych pokoleń. Idea ta ma prowadzić do połączenia trzech najważniejszych w dzisiejszym świecie sił: ekologicznych, ekonomicznych oraz społecznych. Koncepcja zrównoważonego rozwoju ma doprowadzić do osiągnięcia trzech celów:

- ekologicznego, który ma spowodować zahamowanie niszczenia środowiska przyrodniczego oraz niwelować wszelkie zagrożenia degradacji środowiska;
- ekonomicznego, który ma zapewnić zaspokojenie podstawowych potrzeb materialnych człowieka dzięki zastosowaniu ciągle rozwijającej się technologii przy zachowaniu zasady niedegradowania środowiska;
- społecznego, który ma doprowadzić do likwidacji głodu oraz ubóstwa, zapewnić ochronę zdrowia oraz pozwolić na rozwój sfery kulturowej jednostki¹⁹.

Według B. Fiedora podwalin koncepcji zrównoważonego rozwoju należy upatrywać w „krytyce dominujących teorii wzrostu i dobrobytu, w tym w neoklasycznej teorii wzrostu, próbie stworzenia nowej idei moralnej i filozoficznej, a także historycznej krytyce dotychczasowych trendów w produkcji i konsumpcji oraz dominujących polityk makroekonomicznych i sektorowych”. O trwałym rozwoju można mówić (*sustainable development*) jeśli:

- nie zmniejsza się żaden element składowy wektora celów społecznych i ekonomicznych związanych z procesem rozwoju ekonomicznego;

¹⁷ Kośmicki E.: Koncepcja zrównoważonego rozwoju a idea „stanu stacjonarnego”. „OPTIMUM – Studia Ekonomiczne”, nr 2, 2007, s. 18.

¹⁸ Trzepacz P. (red.): Zrównoważony rozwój – wyzwania globalne. Podręcznik dla uczestników studiów doktoranckich. Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2012, s. 18.

¹⁹ Machowski J.: Ochrona środowiska. Prawo i zrównoważony rozwój. Żak, Warszawa 2003, s. 101.

- następuje maksymalizowanie w długim okresie korzyści netto z rozwoju ekonomicznego, przy jednoczesnym zachowaniu użyteczności oraz jakości zasobów naturalnych;
- konsumpcja dóbr materialnych i usług będzie jednocześnie ograniczona do poziomu, który będzie akceptowalny z ekologicznego punktu widzenia.

Nadrzędnym społecznym celem zrównoważonego rozwoju jest zapewnienie międzygeneracyjnej sprawiedliwości ekologicznej, co zależy od utrzymania funkcji ekologicznych środowiska przyrodniczego, czyli zdolności do podtrzymywania procesów życiowych, w tym życia oraz rozwoju społeczeństwa. Zdolność ta określana jest jako stałość zasobu kapitału naturalnego²⁰.

Zdaniem A. Kiepasa koncepcja zrównoważonego rozwoju związana jest z pewnymi określonymi wymogami, do których zalicza:

- kompleksowość, czyli całościowe ujęcie rozwoju,
- kompletność, czyli znaczenie czynników decydujących o rozwoju,
- różnorodność, wynikającą z założenia, iż koncepcja zrównoważonego rozwoju nie może być sprowadzona do jakiegoś konkretnego aspektu, lecz należy brać pod uwagę wieloaspektowość rozwoju, przy czym różnorodność łączona musi być z równością tych czynników i aspektów²¹.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju zakłada wdrożenie nowej formy świadomego oraz odpowiedzialnego życia zarówno indywidualnego, jak i społecznego, które opierać się ma na zasadzie rozwoju wraz z otoczeniem społecznym i przyrodniczym, uwzględniając ograniczenia ekologiczne i oczekiwania społeczne²².

A. Kuzior zwraca uwagę, iż „budowanie świadomości zrównoważonego rozwoju wydaje się być jednym właściwym kierunkiem działań, by upowszechnić koncepcję, która daje człowiekowi nadzieję na dalsze bytowanie na Ziemi”²³.

B. Piontek w swych rozważaniach dotyczących koncepcji zrównoważonego rozwoju dokonała próby zebrania wszystkich definicji tego zagadnienia, które można odnaleźć w polskiej literaturze przedmiotu, i stwierdziła, iż pomiędzy definicjami można zauważyć pewne różnice, a mianowicie:

²⁰ Fiedor B.: Teoria trwałego rozwoju (ekorozwoju) jako krytyka neoklasycznej ekonomii środowiska i wzrostu gospodarczego, [w:] Fiedor B. (red.): Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych. C.H. Beck, Warszawa 2002, s. 225, 247-248.

²¹ Kiepas A.: Filozofia techniki wobec wyzwań cywilizacji postindustrialnej, [w:] Poskrobko P. (red.): Zrównoważony rozwój gospodarki opartej na wiedzy. Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok 2009, s. 259.

²² Skowroński A.: op.cit., s. 51.

²³ Kuzior A.: Internet jako narzędzie budowania świadomości dla zrównoważonego rozwoju. „Problemy Ekorozwoju”, nr 2, 2007, s. 99.

- uwzględnienie różnych i tylko niektórych wymiarów zrównoważonego rozwoju,
- przyjmowanie odmiennej perspektywy teoretycznej, która promuje przeważnie tylko jeden z aspektów zrównoważonego rozwoju (przeważnie ekologicznego),
- niedostrzeganie sfery instytucjonalnej, przestrzennej, moralnej, a także duchowej zrównoważonego rozwoju,
- zakładanie odmiennych czynników integracji aspektów zrównoważonego rozwoju,
- nieuwzględnienie jakości życia bądź interpretacja jakości życia w kategoriach materialnego dobrobytu²⁴.

Ostatnia z opisanych przez B. Piontek różnic definicyjnych wyraźnie ilustruje, iż często jakość życia jest pomijana w rozważaniach nad koncepcją zrównoważonego rozwoju, jednakże istotą tej koncepcji jest ciągle dążenie do poprawy jakości życia.

4. Jakość życia w kontekście zrównoważonego rozwoju

Kwintesencją koncepcji zrównoważonego rozwoju jest trwała poprawa jakości życia ludzkości, dzięki formowaniu właściwych proporcji w dysponowaniu trzema siłami kapitału ekologicznego, ekonomicznego oraz społecznego²⁵.

T. Borys uważa, iż jakość życia jest istotą zrównoważonego rozwoju i powinna być rozumiana jako zrównoważone docenianie oraz dostrzeganie bogactwa globalnej jakości i współistnienia w życiu jednostki:

- dobrobytu, czyli cech jakości typu „mieć”,
- dobrostanu, czyli cech jakości typu „być”.

Jakość życia oraz zrównoważony rozwój są pojęciami, które bardzo silnie są ze sobą powiązane, ponieważ to właśnie zapewnienie wysokiej jakości życia jednostek jest nadrzędnym celem teorii zrównoważonego rozwoju. Koncepcja zrównoważonego rozwoju opiera się na oceniającej wykładni kategorii jakości życia, co stanowi punkt wyjścia do zwrócenia uwagi na obiektywną oraz subiektywną jakość życia²⁶.

Priorytetem idei zrównoważonego rozwoju jest konieczność podnoszenia jakości życia. Jako koncepcja ogólnoswiatowa ma zapewnić wszystkim krajom pokój, godziwe standardy życia oraz ochraniać przed degradacją środowiska przyrodniczego²⁷.

²⁴ Piontek B.: Koncepcja rozwoju zrównoważonego i trwałego Polski. PWN, Warszawa 2002, s. 27.

²⁵ Kusterka-Jefmańska M.: Wysoka jakość życia jako cel nadrzędny lokalnych strategii zrównoważonego rozwoju. Zeszyty Naukowe, s. Zarządzanie Publiczne, nr 4. Instytut Spraw Publicznych, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2010, s. 115.

²⁶ Ibidem, s. 116.

²⁷ Skowroński A.: op.cit., s. 51- 52.

Według B. Jaros głównym celem koncepcji zrównoważonego rozwoju jest zapewnienie wysokiej jakości życia, która powinna mieć charakter zrównoważony. Zrównoważona jakość życia rozumiana tu jest jako bogactwo harmonijnego współistnienia w życiu człowieka trzech sfer, które przyczyniają się do wysokiej jakości życia. Do tych sfer zalicza:

- sferę materialną, czyli jakość typu „mieć”,
- sferę psychiczną i emocjonalno-mentalną, czyli jakość typu „być”,
- sferę duchową, uczuciową, czyli jakość typu „kochać”.

Jakość typu „mieć” dotyczy potrzeb, które związane są z przetrwaniem oraz unikaniem niedostatku. Dotyczy zatem: dostępu do pożywienia i wody, ochrony przed niekorzystnymi warunkami klimatycznymi oraz chorobami. W tym ujęciu w krajach rozwiniętych analizowane są wskaźniki, które związane są z zatrudnieniem, zdrowiem oraz edukacją. Natomiast w krajach Trzeciego Świata analizy zawężone są jedynie do pomiaru dostępności do żywienia i wody oraz schronienia.

Jakość typu „być” oznacza integrację ze społecznością, w której żyją ludzie, a także życie w harmonii z naturą. Obejmuje potrzeby związane z osobistym rozwojem, możliwością wykonywania pracy, która przynosi przyjemność, oraz kontakt z naturą.

Z kolei jakość typu „kochać” to przede wszystkim potrzeby społeczne, związane z utrzymaniem zadowolających związków z innymi ludźmi, takie jak: pielęgnowanie związków rodzinnych, zawieranie przyjaźni czy koleżeństwo w pracy²⁸.

B. Jaros w swych rozważaniach dotyczących jakości życia w teorii zrównoważonego rozwoju zwraca uwagę na spostrzeżenia J. Sandera. Jego zdaniem teoria zrównoważonego rozwoju powinna być istotnym narzędziem, które będzie wspierać proces budowania nowego modelu dążenia do sukcesu, jakim jest „model filozofii sukcesu duchowego”. Model ten zastąpić ma panujący do tej pory „model sukcesu materialnego”. Sukces duchowy powinien być identyfikowany ze stanem harmonii człowieka z samym sobą, środowiskiem, które go otacza, a także własnym losem. Podstawą tego modelu jest zadowolenie z życia, które nie powodowałoby niszczenia środowiska²⁹.

Podsumowując rozważania, celem zrównoważonego rozwoju staje się poprawa jakości życia. W tych kategoriach rozpatruje się ją jako potrzebę względnie równej dystrybucji jakości życia w obrębie obecnego pokolenia oraz konieczność osiągnięcia i utrzymania satysfakcjonującej jakości życia w długim horyzoncie czasowym poprzez zagwarantowanie trwałości podstaw osiągnięcia niemalejącej jakości życia przez przyszłe pokolenia³⁰.

²⁸ Jaros B.: Zrównoważona jakość życia w idei zrównoważonego rozwoju, [w:] Poskrobko B. (red.): Kształtowanie teorii i wdrożeniowe aspekty zrównoważonego rozwoju. Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok 2011, s. 57-58.

²⁹ Ibidem, s. 58.

³⁰ Dobrzański G., Dobrzańska B. M.: Trwały i zrównoważony rozwój, [w:] Dobrzańska B.M., Dobrzański G., Kielczewski D. (red.): Ochrona środowiska przyrodniczego. PWN, Warszawa 2010, s. 258.

W rozważaniach na ten temat pomocne są pewne wskaźniki jakości życia, dzięki którym możliwe jest, w sposób empiryczny, zbadanie jakości życia ludzi. Dzięki nim istnieje możliwość opisanego, na ile jednostki są zadowolone ze swego życia, aby można dążyć do zrównoważonego społeczeństwa w myśl koncepcji zrównoważonego rozwoju. Do najczęściej stosowanych wskaźników jakości życia wykorzystywanych w kontekście zrównoważonego rozwoju są między innymi: Human Development Index (HDI), Sustainable Society Index (SSI), Quality of Life Index (QLI).

Wskaźnik Rozwoju Społecznego (HDI) opracowany został przez dwóch ekonomistów. Pierwszy raz został opublikowany w 1990 roku w Raporcie o Rozwoju Społecznym. Od tamtej pory raport ten ukazuje się regularnie z inicjatywy agencji ONZ. Znajduje się w nim ranking krajów według poziomu rozwoju społecznego, do opracowania którego wykorzystywany jest wskaźnik HDI. Wskaźnik ten zbudowany jest na podstawie trzech wymiarów rozwoju społecznego:

- zdrowotnego, odnoszącego się do długości życia,
- dostępu do wiedzy,
- standardu życia w aspekcie materialnym³¹.

Od 2006 roku prowadzone są badania w zakresie pomiaru Wskaźnika Zrównoważonego Rozwoju (SSI) przez Sustainable Society Foundation. Wskaźnik ten przedstawia w transparentny sposób poziom zrównoważenia poszczególnych krajów oraz mierzy poziom zrównoważenia w trzech wymiarach dobrobytu, a mianowicie: społecznym, środowiskowym oraz gospodarczym. Dobrobyt społeczny oraz dobrobyt środowiskowy to dwa cele, które należy osiągnąć. Natomiast dobrobyt gospodarczy nie jest celem samym w sobie, lecz jest niezbędnie potrzebny w realizacji dwóch pozostałych wymiarów dobrobytu³².

Wskaźnik Jakości Życia (QLI) został przedstawiony w 2005 roku przez osoby związane z czasopismem „The Economist”. Ranking na podstawie wskaźnika QLI publikowany jest corocznie. Wskaźnik ten zwykle stanowi ocenę statystyczną, która wynika z porównań wielu parametrów ekonomicznych, zdrowotnych oraz środowiskowych, dotyczących warunków życia społeczeństw³³.

Analiza literatury przedmiotu zarówno jakości życia, jak i zrównoważonego rozwoju, wykazała złożony, wieloaspektowy oraz interdyscyplinarny charakter obu tych kategorii pojęciowych. Dlatego też występują problemy z całościowym ukazaniem istoty jakości życia w koncepcji zrównoważonego rozwoju. Wielu badaczy przedstawia różne podejścia do tego

³¹ Dąbrowa M.: Study in standard of living – methodology of structure of selected indicators. *Zeszyty Naukowe*, nr 1. MWSE, Tamów 2011, s. 77.

³² Jaros B.: *op.cit.*, s. 63.

³³ Kielczewski D.: Jakość życia i dobrobyt jako kategorie zrównoważonego rozwoju, [w:] Kielczewski D. (red.): *Od koncepcji ekorozwoju do ekonomii zrównoważonego rozwoju*. Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok 2009, s. 111-112.

zagadnienia. Jedni są zdania, że to równowaga między trzema wymiarami: społecznym, ekonomicznym i przyrodniczym kształtuje jakość życia. Inni są zdania, iż to zrównoważona jakość życia jest celem koncepcji zrównoważonego rozwoju.

Rozważania nad jakością życia w koncepcji zrównoważonego rozwoju powinny być pogłębiane, co z czasem pozwoli na dokładniejsze przedstawienie istoty jakości życia w koncepcji zrównoważonego rozwoju.

5. Podsumowanie

Zrównoważony rozwój ma za zadanie zapewnić oczywiste podstawy życia ogółu społeczeństwa, ale również ma zachować ład ekonomiczny w otoczeniu życia każdego człowieka. Teoria ta swą uwagę skupia na człowieku. Zakłada między innymi, iż każdy z nas powinien mieć szansę do życia w zgodzie z naturą. Dlatego też cały czas naukowcy poprzez zgłębianie wiedzy w tym obszarze, próbują znajdować takie rozwiązania, aby przyszłe pokolenia również mogły cieszyć się dobrami naturalnymi naszej planety, przy zachowaniu rozwoju ekonomicznego i społecznego. Koncepcja zrównoważonego rozwoju w swych dążeniach ma zapewnić harmonię pomiędzy składającymi się na tę teorię trzema siłami. Jedną z sił koncepcji zrównoważonego rozwoju jest dążenie do rozwoju społecznego, poprzez ciągłą poprawę jakości życia ludzi. Jakość życia w odniesieniu do idei zrównoważonego rozwoju jest bardzo ważnym zagadnieniem, ponieważ to ona jest wyznacznikiem ludzkiego zadowolenia i szczęścia. Im bardziej człowiek będzie odczuwał, iż jakość jego życia jest na wysokim poziomie, tym łatwiej będzie mu współegzystować w zrównoważonym świecie. Aby można było mówić o spełnieniu wszystkich postulatów teorii zrównoważonego rozwoju, trzeba zwrócić uwagę na obiektywną i subiektywną jakość życia jednostek w społeczeństwach.

Bibliografia

1. Becla A., Czaja S.: Problemy jakości życia i dobrobytu w teorii ekonomii (w kontekście badań A. Sena), [w:] Tomczyk-Tołkacz J. (red.): Jakość życia w perspektywie nauk humanistycznych, ekonomicznych i ekologii. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Jelenia Góra 2003.
2. Bera R.: Aksjologiczny sens pracy a poczucie jakości życia młodych emigrantów polskich. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2008.
3. Dąbrowa M.: Study in standard of living – methodology of structure of selected indicators. „Zeszyty Naukowe, nr 1. MWSE, Tarnów 2011.

4. Dobrzański G., Dobrzańska B.M.: Trwały i zrównoważony rozwój, [w:] Dobrzańska B.M., Dobrzański G., Kielczewski D. (red.): Ochrona środowiska przyrodniczego. PWN, Warszawa 2010.
5. Fiedor B.: Teoria trwałego rozwoju (ekorozwoju) jako krytyka neoklasycznej ekonomii środowiska i wzrostu gospodarczego, [w:] Fiedor B. (red.): Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych. C.H. Beck, Warszawa 2002.
6. Jaros B.: Zrównoważona jakość życia w idei zrównoważonego rozwoju, [w:] Poskrobko B. (red.): Kształtowanie teorii i wdrożeniowe aspekty zrównoważonego rozwoju. Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok 2011.
7. Kasprzak E.: Poczucie jakości życia pracowników realizujących różne wzory kariery zawodowej. Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2013.
8. Kielczewski D.: Jakość życia i dobrobyt jako kategorie zrównoważonego rozwoju, [w:] Kielczewski D. (red.): Od koncepcji ekorozwoju do ekonomii zrównoważonego rozwoju. Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok 2009.
9. Kiepas A.: Filozofia techniki wobec wyzwań cywilizacji postindustrialnej, [w:] Poskrobko P. (red.): Zrównoważony rozwój gospodarki opartej na wiedzy. Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok 2009.
10. Kolman R.: Zespoły badawcze jakości życia. „Problemy Jakości”, nr 2, 2000.
11. Kośmicki E.: Koncepcja zrównoważonego rozwoju a idea „stanu stacjonarnego”. „OPTIMUM – Studia Ekonomiczne”, nr 2, 2007.
12. Kusterka-Jefmańska M.: Wysoka jakość życia jako cel nadrzędny lokalnych strategii zrównoważonego rozwoju. Zeszyty Naukowe, s. Zarządzanie Publiczne, nr 4. Instytut Spraw Publicznych, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2010.
13. Kuzior A.: Internet jako narzędzie budowania świadomości dla zrównoważonego rozwoju. „Problemy Ekorozwoju”, nr 2, 2007.
14. Machowski J.: Ochrona środowiska. Prawo i zrównoważony rozwój. Żak, Warszawa 2003.
15. Niedziółka A., Węglowska A.: Jakość życia mieszkańców obszarów wiejskich województwa małopolskiego, [w:] Knapik W., Kowalska M. (red.): Kapitał ludzki, kulturowy i społeczny a jakość życia mieszkańców obszarów wiejskich województwa małopolskiego. Eikon Plus, Warszawa 2011.
16. Piontek B.: Koncepcja rozwoju zrównoważonego i trwałego Polski. PWN, Warszawa 2002.
17. Prawo ochrony środowiska, Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001, Dz.U. nr 62, poz. 627.
18. Róg S.: Jakość życia i warunki bytu. PWN, Warszawa 1992.
19. Rutkowski J.: Jak badać jakość życia? „Wiadomości Statystyczne”, nr 5, 1988.
20. Sen A.: Rozwój i wolność. Zysk i S-ka, Warszawa 2002.

21. Skowroński A.: Zrównoważony rozwój perspektywą dalszego postępu cywilizacyjnego. „Problemy Ekorozwoju”, nr 2, 2006.
22. Skrzypek E.: Ekonomiczne aspekty jakości życia. „Problemy Jakości”, nr 1, 2001.
23. Sompolska-Rzechuła A.: Jakość życia jako kategoria ekonomiczna. „Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis” Oeconomica, nr 301(71), 2013.
24. Trzepacz P. (red.): Zrównoważony rozwój – wyzwania globalne. Podręcznik dla uczestników studiów doktoranckich. Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2012.
25. Wejnert B.: Problematyka subiektywnej i obiektywnej jakości życia w badaniach amerykańskich, [w:] Wachowiak A. (red.): Jak żyć? Wybrane problemy jakości życia. Fundacja „Humaniora”, Poznań 2001.
26. WHOQOL Group: Study protocol for the World Health Organization project to develop a quality of life assessment instrument. “Quality Life Research”, No. 2, 1993.
27. Żemigala M.: Jakość w systemie zarządzania przedsiębiorstwem. Placet, Warszawa 2010.

Abstract

The concept of sustainable development was allowed to note that humanity has made possible to maintain a degree of prosperity with proper management of available resources. This concept aims at social justice, using a balance of economic, social and environmental. Quality of life is defined as meeting the needs of tangible and intangible units in relation to the theory of sustainable development is very important issue nowadays. The issue in a special way is part of the subject matter which dominates in the development of civilization and is also response to the problems of the modern world.